

**Novom reformskom regulativom uređen
i uspostavljen funkcionalan nacionalni
inovacioni sistem.**

Saša Ivanović, državni sekretar za inovacije Ministarstva nauke

Stimulativniji ambijent za inovativne biznise i jačanje privrede

Zakoni u oblasti inovacija i tehnološkog razvoja pružaju izvanrednu priliku za korišćenje različitih olakšica i podsticaja koji jednako važe za domaće i međunarodne kompanije koje posluju u Crnoj Gori, kaže **Saša Ivanović**. Dodaje da će implementacija zakonskih podsticaja doprinijeti i većem ulaganju privatnog sektora u istraživanje, razvoj i inovacije. Takođe se očekuje da će doći će do značajnog povećanja stranih investicija u Crnoj Gori. Kroz savremene i jedinstvene modele finansiranja koje novi zakon nudi, riješićemo problem obezbjeđivanja sredstava za realizaciju rizičnih projekata sa visokim potencijalom rasta, smatra Ivanović.

Glasnik: Nedavno su usvojena dva reformska zakona u oblasti inovacija i tehnološkog razvoja: Zakon o inovativnoj djelatnosti i Zakon o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija. Što je cilj ove legislative? Čemu ona doprinosi? O značaju, suštini i ulozi ovih izuzetno važnih akata.

S. Ivanović: Zaista je riječ o reformskim zakonima jer je njihovim usvajanjem ambijent u Crnoj Gori postao mnogo stimulativniji za pokretanje i razvoj novih inovativnih biznisa i jačanje privrede u cjelini. Željeli smo da kroz ova dva nova zakona na najbolji način uredimo i uspostavimo funkcionalan nacionalni inovacioni sistem. Fokus prvog zakona je da se jasno prepoznaju svi akteri u sistemu, kako oni koji se bave inovacijama, tako i oni koji pružaju infrastrukturu i na različite načine podstiču inovacije, bilo finansijski ili kroz usluge, obezbjeđenje prostora, prenosa iskustva i znanja i sl. Pored navedenog, veliki iskorak je u tome što ovi zakoni pružaju izvanrednu priliku za korišćenje različitih olakšica i podsticaja koji jednako važe za domaće i za međunarodne kompanije koje posluju u Crnoj Gori.

Na ovaj način otvaraju se nove mogućnosti i doći će do značajnog povećanja stranih investicija u Crnoj Gori. Naša zemlja, pored svih prirodnih ljepota i odlične klime, postaje i atraktivna destinacija za tehnološke kompanije i idealno tržište koje nudi velike prednosti za testiranje novih tehnologija.

Implementacija zakonskih podsticaja doprinijeće i većem ulaganju privatnog sektora u istraživanje, razvoj i inovacije, kako direktno tako i putem uspostavljanja fondova rizičnog kapitala. Kroz ove savremene i jedinstvene modele finansiranja koje novi zakon nudi, riješićemo problem obezbjeđivanja sredstava za realizaciju rizičnih projekata sa visokim potencijalom rasta.

Glasnik: Novim zakonskim rješenjima prepoznat je pojam start up-a, termin koji će se po prvi put na adekvatan način koristiti u crnogorskom zakonodavstvu. Zašto je ovo izuzetno bitno?

S. Ivanović: Pojam startapa se prvi put definiše u Zakonu o inovacionoj djelatnosti i njegova definicija glasi: "Startap je novoosnovano privredno društvo koje nije starije od pet godina i koje kreira, razvija i stavlja u upotrebu inovacije sa visokim potencijalom rasta na međunarodnom tržištu". Suština je u tome da se biznis ideja startap kompanije zasniva na određenoj inovaciji koja ima potencijal za brzi rast i velike ambicije da se širi i osvaja nova tržišta. Najčešće se pojam startap-a vezuje za tehnološke kompanije, ali to ne mora uvek biti slučaj.

Ovo je od izuzetnog značaja jer će za one novoosnovane kompanije koje su startapovi, zahvaljujući Zakonu o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija, biti omogućeno da koriste podsticaje i olakšice u početku poslovanja kako bi se njihov rast i razvoj dodatno stimulisao i ubrzao. Takođe, naša zemlja ima tu neophodnu konkurentsku prednost koja preduzetnicima daje ne samo šansu već i podsticaj da iz Crne Gore pokreću i razvijaju svoje brzorastuće biznise.

Shodno navednom, za par godina očekujemo da će efekti novog zakonodavnog okvira rezultirati povećanjem broja startapova sa izvoznim potencijalom, povećanju broja zaposlenih u tehnološkom sektoru, smanjenju odliva visokokvalifikovanih mladih ljudi, znatno većem ulaganju u inovativnu privredu, što u krajnjem doprinosi povećanju konkurentnosti i rastu naše ekonomije.

Glasnik: Zakon o inovacijama će omogućiti kreiranje nove institucije Fonda za inovacije koji će na fokusiran način finansirati inovacije. Šta to znači?

S. Ivanović: Izuzetno važan korak za uspostavljanje funkcionalnog nacionalnog inovacionog sistema predstavlja osnivanje nove institucije, koja će na fokusiran način sprovesti i finansirati mjere državne politike na polju inovacija. Zakonom o inovacionoj djelatnosti predviđeno je osnivanje Fonda za inovacije Crne Gore kao krovne institucije koja će podsticati inovativno preduzetništvo, doprinijeti efikasnijoj implementaciji i monitoringu Strategije pametne specijalizacije, kao i podizanju apsorpcionih kapaciteta u privlačenju EU fondova i pripremi za Evropske strukturne i inve-

sticione fondove.

Instrumenti podrške Fonda za inovacije doprinijeće većem ulaganju u inovativne projekte, čiji je fokus na komercijalizaciji istraživanja i kreiranja inovativnih proizvoda i usluga sa izvoznim potencijalom. Cilj je da se podrškom kroz različite instrumente Fonda pokrije čitav lanac inovacija i da se finansiraju svi kvalitetni inovativni projekti, bilo da su u početnoj ili zrelijoj fazi razvoja. Na ovaj način će se ubrzati proces i omogućiti da se što veći broj inovativnih rješenja implementira i dospije na domaće i međunarodno tržište. Fond za inovacije će ujedno biti i tijelo za implementaciju Strategije pametne specijalizacije, putem kojeg će se ciljano usmjeravati budžetska ali i EU sredstva ka važnim strukturnim projektima.

Glasnik: Novi zakonski okvir omogućava da startupovi imaju značajniju finansijsku podršku, odnosno da neće morati, kao do sada, da investicije traže van Crne Gore. Takođe ova regulativa omogućava da start-up preduzeća umanje svoje troškove koji su jednaki kao i velikim firmama. Objasnite.

S. Ivanović: Startup je kompanija koja svoj rad započinje sa velikim troškovima i konstantnim minusom jer je riječ o početnoj fazi razvoja tokom koje ima veoma ograničene prihode ili ih neko vrijeme uopšte i nemaju. Zbog toga se startup i oslanja na eksterne izvore finansiranja i prinuđen je da za svoju narednu fazu razvoja traži investicije iz različitih izvora, kao što su razni razvojni fondovi ili investitori koji se odlučuju da podrže njegov dalji razvoj, ali zauzvrat, da u najvećem broju slučajeva uzmu dio vlasništva nad tim startup-om. I u tome je upravo osnovna razlika između klasičnog preduzeća i startup-a, koji je skalabilan, odnosno ima taj potencijal da se brzo razvija i prelazi iz faze u fazu.

Novim zakonom je utvrđeno da startupovi koji su stekli status korisnika podsticajnih mjera, imaju mogućnost i pravo na oslobađanje poreza na dohodak fizičkih lica kao i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, čime se značajno umanjuju njihovi troškovi i stimuliše njihov brži razvoj. To u praktičnom smislu znači da će opterećenje neto zarade zaposlenog u startapu biti otprilike polovinu manje nego što je to do sada bio slučaj.

Takođe, zakon omogućava da svi subjekti investicione djelatnosti, a time i startupovi, mogu koristiti više podsticajnih mjera istovremeno, pod uslovom da ukupni iznos podsticajnih mjera ne prelazi dozvoljenu gornju granicu državne pomoći za razvoj istraživanja i inovacija.

Glasnik: Da zaključimo: Vlada je stvorila dobar regulatorni okvir za rad start-up kompanija. Koliko će to motivisati nove pokretače biznisa u našoj državi da hrabrije zakorače u poslovni svijet? Budući i postojeći preduzetnici moći će, što je od velikog značaja, da računaju i na usluge Naučno-tehnološkog parka Crne Gore. Vaš komentar.

S. Ivanović: Zaista sada možemo reći da ovaj regulatorni okvir zajedno sa drugim instrumentima podrške daje jednu dodatnu sigurnost da svi oni koji imaju ideje zakorače u ovaj svijet mnogo hrabrije. Prvenstveno mislim na mlade ljude jer ih čeka veoma izazovan, ali izuzetno lijep i dinamičan put koji otvara i pruža širok spektar mogućnosti kroz koji ubrzano razvijaju važne i lične i profesionalne vještine.

Ljudi sa kvalitetnom idejom u Crnoj Gori mogu da očekuju punu podršku koja uključuje ne samo finansijsku podršku u vidu fi-

nansiranja projekta, već i stručnu kroz različite vidove edukacije, mentorstva i prenošenja iskustva. Tu su na raspolaganju i specijalizovane infrastrukture u državnom vlasništvu poput Naučno-tehnološkog parka u Podgorici i Tehnopolisa u Nikšiću koje pružaju kvalitetnu podršku svima, bilo da imaju ideju ili već razvijaju svoj biznis. Završetkom izgradnje objekta Naučno-tehnološkog parka Crne Gore krajem naredne godine, staviće se u pravu funkciju i njegovi kapaciteti i ova institucija će postati dodatni zamajac inovacionih procesa u zemlji.

NTP je u našem sistemu izuzetno važan stub koji doprinosi jačanju inovacija, saradnji univerziteta i privrede, boljem povezivanju na regionalnom i međunarodnom nivou, kao i privlačenju stranih direktnih investicija u tehnološki sektor.

Glasnik: Ministarstvo nauke je otvorilo i mogućnost početnicima u biznisu da sa mentorima rade na razvoju svojih poslovnih ideja. Saopštite više detalja.

S. Ivanović: I prije novih zakona intenzivno smo radili na kreiranju povoljnijeg ambijenta koji stimuliše razvoj inovacija i utiče na povećanje konkurentnosti naše privrede, pa smo između ostalog u decembru 2018. godine donijeli poseban **Program za podsticanje inovativnih startupova (2019-2021)** zahvaljujući kojem smo kreirali smo nove instrumente podrške. Među njima bih pomenuo podršku aktivnostima namijenjenim podsticanju inovacione kulture, program "gostujući predavači" na univerzitetima u Crnoj Gori, kao i podrška realizaciji intenzivnih edukativnih programa (ljetnjih i zimskih škola za studente i mlade profesionalce), kroz koje je do sada realizovano nekoliko izuzetno uspješnih aktivnosti.

Posebno bih izdvojio i istakao Pred-akceleracijski program, kao naš najznačajniji i najuspješniji instrument namijenjen preduzetnicima ili inovatorima u ranoj fazi preduzetničkog poduhvata, koji ima za cilj da im pomogne da iznesu nove proizvode ili usluge na tržište. Ovaj pred-akceleracijski program trajao je od januara do septembra ove godine i imao je zadatak da kroz intenzivni period obuke podrži oko 10-ak timova iz Crne Gore.

Realizovana su dva sjajna programa koji su sproveli naši strateški partneri: prvi je **BoostMeUp** kojeg je realizovao Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis u saradnji sa Naučno-tehnološkim parkom Crne Gore i kompanijom Amplitudo, a drugi predakceleracijski program je "**Startup Activator**" koji je M:tel digitalna fabrika pokrenula i realizovala u saradnji sa NVO Digitalizuj.Me i ICT HUB-om iz Beograda. Odabrani učesnici ova dva programa su tokom prethodnih mjeseci imali jedinstvenu priliku da razrade svoje inovativne biznis ideje uz podršku nacionalnih, regionalnih i evropskih mentora. Osim znanja koje su im prenijeli, timovi su imali i finansijsku pomoć, kao i mogućnost korišćenja svih raspoloživih kapaciteta naših strateških partnera. Izabranim timovima je ponuđen niz instrumenata zahvaljujući kojim su naučili da mnogo bolje razumiju potrebe svojih klijenata, validuju i unaprijede svoj preduzetnički projekat. Bile su im dostupne različite obuke, mentorstva i eksterne ekspertize kao i pomoć u istraživanju tržišta i identifikovanju prilika. Na kraju programa, učesnici su imali priliku da predstave svoju ideju pred panelom eksperata i potencijalnih investitora.

Izuzetno smo zadovoljni programom i smatram da je važno nastaviti i snažno podržati ranu fazu razvoja ideja, bilo kroz ovakav ili neki sličan program u narednom periodu.